

Valóban csak a tankönyveken múlna a szlovákiai magyar diákok szlováknyelv-tudása?

(Az előadás magyar nyelvű kivonata)

Ľudmila Benčatová

Az előadás azt a kérdést járja körül, hogy a szlovákiai magyar alapiskolás gyerekek miért nem tudják az államnyelvet a kellő színvonalon elsajátítani. (Kellő színvonalon azt értjük, hogy a diákok az államnyelvet bárhol, bármilyen körülmények között kommunikációs eszközként tudják használni). Másképpen, vajon miért nincs összhangban a szlovákiai, magyar tannyelvű alapiskolába járó gyerekek szlováknyelv-tudása a standardokban lefektetett követelményekkel?

A szlovák nyelv tanításának kérdéskörével a magyar tannyelvű iskolákban már több tanulmányunkban foglalkoztunk. Ezekben egyaránt felvetődött a kérdés: mi lehet a látszólagos sikertelenség oka? A kérdés megválaszolása eléggé szerteágazó, bonyolult, tekintve, hogy az államnyelv sikeres vagy kevésbé sikeres elsajátítását több tényező befolyásolja. Írásunkban az alábbi hárommal foglalkozunk részletesebben: 1. nyelvi környezet, 2. motiváció, (3.) a szlovák nyelv tankönyvei.

- 1. Nyelvi környezet.** Másodlagos forrásokból szerzett értesüléseink alapján állítjuk, hogy egy-egy bonyolultabb jelenség megvilágításánál, magyarázatakor a gyerekekkel a szlovák nyelv óráin magyarul beszélnek a tanárok, mert így sokkal gyorsabban megértik a magyarázatot. E jelenség elterjedtségéről, mértékéről azonban nem szólnak felmérések, nincsenek adatok. Ugyanakkor, nagyon fontos lenne, hogy a szlovák nyelv óráin csak szlovákul beszéljenek a pedagógusok a gyerekekkel, hiszen a szlovákórának épp a szlovák nyelv gyakorlása az elsődleges célja. Ide tartozó kérdés a családi környezet szerepe is. Vegyes házasságokból származó gyerekek esetében érzékelhetően nem jelent problémát az államnyelv elsajátítása, főleg akkor, ha az anya szlovák anyanyelvi beszélő. Ha az apa szlovák anyanyelvű, már általában gyengébb az államnyelv elsajátításának szintje.
- 2. Motiváció.** Motiváció szempontjából az elsődleges cél az, hogy a gyerekek önként és kényszer nélkül sajátítsák el az államnyelvet, tudatosítva annak gyakorlati hasznát saját nyelvi praxisukban.

3. A szlovák nyelv tankönyvei. A gyerekekkel kitöltött kérdőívekből nyert adatok alapján megállapíthatjuk, hogy az elégtelen nyelvtudás okát a tankönyvekben is kell keresnünk, részben azok alkalmatlanságában, részben pedig a tankönyvellátás hiányosságában. A tankönyvek vizsgálatában eddig a morfológiai szintig jutottunk el. Noha a tananyag megjelenítése megfelel a szakmai követelményeknek, meg kell állapítanunk, hogy az alapiskola 5. és 6. osztálya számára készített új „reform” tankönyv felemás fogadtatásban részesült a gyakorló pedagógusok részéről. Korrekt módszertani eljárásai ellenére egyesek túlságosan igényesnek, mások ellenkezőleg, nem eléggé igényesnek tartották a tanulók számára aszerint, hogy az iskola hol, milyen nyelvi környezetben helyezkedik el, például nagyvárosban vagy egy kis faluban. Vizsgálódásaink alapján arra a megállapításra jutottunk, hogy valószínűleg a többféle céllal készült különféle tankönyvek közül való választás segíthetne a helyzeten. Sajnos jelen pillanatban ennek nagyon kevés a lehetősége.

A jó minőségű tankönyvek elengedhetetlenül fontosak az államnyelv elsajátítása szempontjából, ugyanakkor az osztálytermi munka elemzése alapján az is megállapítható, hogy más egyéb tényezők is befolyásolják a gyerekek államnyelvi ismereteinek, kompetenciáinak kialakulását. Szkeptikusak vagyunk abban a tekintetben, hogy a napjainkban oly sokat emlegetett digitális tankönyvek bevezetése önmagában megoldást jelenthetne a problémára.

Irodalom

Alabánová, M. a kol.; 2009: *Slovenský jazyk pre 5. ročník ZŠ s vyučovacím jazykom maďarským*. Bratislava: SPN.

2009: *Slovenský jazyk pre 6. ročník ZŠ s vyučovacím jazykom maďarským*. Bratislava: SPN.

Benčatová, L.; 2009: Dôležitosť motivácie na hodinách slovenského jazyka na školách s vyučovacím jazykom maďarským. In *Vzdelávanie, veda, spoločnosť* (CD ROM), Komárno, Univerzita J. Selyeho, 168–175. p.

2010: Je slovenčina pre žiakov maďarskej národnosti ťažká? In *Spoločenské javy a zmeny* (CD ROM), Komárno: Univerzita J. Selyeho, 619 – 624. p.

2011: Slovenčina na školách s vyučovacím jazykom maďarským: analýza vyučovacích hodín zo slovenského jazyka. In *Jazyk a komunikácia v súvislostiach* 3. Bratislava: Univerzita Komenského, 403 – 411. p.

Závisí ovládanie slovenského jazyka na školách s VJM len od učebníc?

(Zhrnutie)

Ovládajú všetci žiaci maďarskej národnosti žijúci na území Slovenskej republiky na požadovanej úrovni stanovenej v kurikulumách slovenský jazyk? Ak je odpoveď na túto otázku kladná, prečo sa hodnotí súčasný stav ako neúspech? V článku autor uvažuje o tom, či dobré učebnice slovenského jazyka pre školy s vyučovacím jazykom maďarským samy osebe môžu garantovať osvojenie si slovenského jazyka alebo nie. Na základe analýzy činnosti v triedach, interview s učiteľmi slovenského jazyka v školách s vyučovacím jazykom maďarským a so žiakmi konštatuje, že hoci učebnica je dôležitá pomôcka, osvojenie si jazyka závisí od viacerých faktorov. Medzi nimi je napríklad prostredie, v ktorom žiak vyrastá, materinský jazyk jeho rodičov, priatelia a jazyk, v ktorom komunikujú. V tomto príspevku autor analyzuje tri nové učebnice slovenského jazyka pre školy s vyučovacím jazykom maďarským, a to učebnice pre 5. a 6. ročník základných škôl. Pokúša sa podať odpoveď na otázku, či tieto knihy zodpovedajú požiadavkám kladeným na učebné pomôcky, pričom sa primárne zameriava na morfológickú rovinu jazyka. Pozitívne hodnotí predovšetkým to, že v analyzovaných učebniciach je dodržaná jedna zo základných didaktických zásad, a to zásada primeranosti.

Autorka ďalej konštatuje, že učebné osnovy sú jasne formulované a sú v súlade so základnými didaktickými princípmi, špeciálne s princípom náročnosti a adekvátnosti.

Does the Command of Slovak Language in Schools of Hungarian Teaching Language Depend just on Textbooks?

(Summary)

Why do not all pupils of Hungarian nationality living in the Slovak Republic speak Slovak language on a required level that results from curricula? If the answer to that question is positive, where should we look for the causes of the lack of success? In this report we speculate if a good Slovak language textbook guarantees a good command of the language. On the basis of class analyses, discussions with Slovak language teachers in schools of Hungarian teaching language and also with pupils we state that a textbook is an important aid but the command of the language depends on more factors. For instance these are the environment where the pupils live, their parents' mother tongue, their friends and the language they communicate in. In this report we have made an attempt to analyse three new Slovak language textbooks for schools of Hungarian teaching language (5th and 6th grade of primary schools). We have also tried to answer the question if these textbooks meet the demands that are laid on teaching aids. We have primarily focused on the morphological level. We state that the curriculum is well-arranged and interpreted in an attractive way so it fulfils basic didactic principles especially the principles of fastidiousness and adequacy.